

O'ZBEKISTON VA TURKIYA DAVLATLARI O'RTASIDA TA'LIM SOHASIDA HAMKORLIK

Abbosjon Elomonov

O'ZMPU Tarix fakulteti 4-bosqich talabasi

Globalashuv davrida ta'lim sohasidagi hamkorlik davlatlarning barqaror rivojlanishi uchun muhim omillardan biridir. Bugungi kunda bilim va texnologiyalar jadal sur'atlar bilan rivojlanayotgan bir davrda, xalqaro ta'lim integratsiyasi nafaqat bilim almashish, balki innovatsion g'oyalarni tatbiq etishga ham imkon yaratmoqda. O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi hamkorlik esa chuqur tarixiy, madaniy ildizlarga ega bo'lib, bugungi kunda strategik darajaga ko'tarilgan.

So'nggi yillarda ikki davlatning ta'lim tizimi integratsiyasi yangi bosqichga ko'tarilib, oliy ta'lim, kasbiy tayyorgarlik, ilmiy-tadqiqot, madaniy va raqamli ta'lim yo'nalishlarida keng qamrovli ishlar amalga oshirilmoqda. Quyida ushbu hamkorlikning huquqiy asoslari, amaliy natijalari va istiqbollari haqida batafsil to'xtalamiz.

Asosiy qim: Hamkorlikning huquqiy asosi

O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi ta'lim sohasidagi hamkorlik mustahkam huquqiy asosga ega. O'zbekiston Respublikasi tomonidan qabul qilingan qonunlar, Prezident farmonlari va Vazirlar Mahkamasining qarorlari bu jarayonni qo'llab-quvvatlamoda.

2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun (O'RQ-637)³² ta'lim tizimining asosiy tamoyillarini belgilab berdi. Ushbu qonunning 9-moddasida xorijiy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik qilish, qo'shma fakultetlar va filiallar ochishga ruxsat etilgan. Shuningdek, 11-moddaga ko'ra, xorijiy professor-o'qituvchilarni jalb qilish va ilmiy tadqiqotlarni hamkorlikda olib borish imkoniyati yaratilgan.

2019-yilda qabul qilingan PF-5847-son Farmon – "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"³³ asosida esa oliy ta'limni to'liq qamrab olish, xalqaro reytinglarda O'zbekiston universitetlarini yuqori o'ringa olib chiqish, qo'shma dasturlarni joriy etish kabi vazifalar belgilandi. Bu hujjat Turkiya bilan qo'shma filiallar, Double Degree dasturlari tashkil etish uchun asos bo'lib xizmat qilmoqda.

II. Oliy ta'lim tizimidagi hamkorlik

O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi oliy ta'lim tizimidagi hamkorlik so'nggi yillarda sezilarli darajada rivojlandi. Bu hamkorlik ikki davlat o'rtasidagi strategik sheriklikning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston oliy ta'lim

³²O'zbekiston Respublikasi. *Ta'lim to'g'risida* (O'RQ-637-son Qonun). Toshkent: Milliy ma'lumotlar bazasi. 2020.

³³ O'zbekiston Respublikasi. *O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida* (PF-5847-son Farmon). Toshkent: Prezident farmonlari to'plami, 2019.

tizimining xalqaro standartlarga moslashtirilishi va modernizatsiya qilinishi jarayonida Turkiya tajribasidan foydalanish ustuvor yo'nalish sifatida belgilandi.

Avvalo, ikki davlat o'rtasida ta'lim sohasida bir qator hujjatlar va kelishuvlar imzolandi. 2022-yilda O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hamda Turkiya Yuksak O'quv Kengashi (YÖK)³⁴ o'rtasida hamkorlik memorandumi imzolangan bo'lib, bu ikki mamlakatning oliy ta'lim sohasidagi integratsiyasini yangi bosqichga olib chiqdi. Mazkur memorandum asosida qo'shma dasturlarni joriy qilish, talabalar va professor-o'qituvchilar almashinuvini tashkil etish, ilmiy-tadqiqot ishlari bo'yicha hamkorlikni kuchaytirish rejalashtirilgan.

Bugungi kunda O'zbekistonda bir nechta turk oliy ta'lim muassasalari filiallari faoliyat yuritmoqda. Masalan, Toshkent shahrida Turkiyaning iqtisodiyot va texnologiya universiteti filiali ochilgan bo'lib, u zamonaviy menejment, iqtisodiyot va muhandislik sohalarida talabalarni tayyorlamoqda. Bundan tashqari, Buxoro davlat tibbiyot instituti Turkiyaning ilg'or tibbiyot tajribasini o'rganish va joriy etish maqsadida turk oliy o'quv yurtlari bilan hamkorlikda yangi fakultetlar tashkil etdi.

Shuningdek, 2024-yil oktyabr oyida Istanbul shahrida o'tkazilgan ta'lim forumi doirasida O'zbekistonning 60 ga yaqin oliy ta'lim muassasalari Turkiya universitetlari bilan 150 dan ortiq hamkorlik memorandumi imzoladi. Bu kelishuvlar nafaqat qo'shma o'quv dasturlarini amalga oshirishni, balki ilmiy tadqiqotlarni birgalikda olib borishni, xalqaro ilmiy loyihalarda ishtirok etishni ham nazarda tutadi.

Talabalar almashinuvi dasturlari ham samarali yo'lga qo'yilgan. Turkiya hukumati tomonidan ajratilgan grantlar va stipendiyalar asosida har yili yuzlab o'zbekistonlik talabalar Turkiya oliy o'quv yurtlarida tahsil olish imkoniyatiga ega bo'lib kelmoqda. Shuningdek, Turkiya universitetlari ham O'zbekistondagi universitetlar bilan hamkorlikda qo'shma magistratura va doktorantura dasturlarini amalga oshirmoqda.

Qo'shma ilmiy izlanishlar va innovatsion tadqiqotlar ham ikki davlatning ta'lim tizimida muhim o'rin tutmoqda. Hozirgi kunda bir nechta ilmiy markazlar hamkorlikda ishlayotgan, jumladan, energetika, axborot texnologiyalari, tibbiyot va muhandislik yo'nalishlarida birgalikdagi ilmiy loyihalar amalga oshirilmoqda.

Mazkur hamkorlik nafaqat oliy ta'lim sifatini oshirish, balki ikki davlatning xalqaro ta'lim bozorida raqobatbardoshligini kuchaytirish, yoshlarning xorijiy tajribalarni o'zlashtirishiga keng imkoniyat yaratish bilan ham ahamiyatlidir.

III. Madaniy-gumanitar hamkorlik

O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi hamkorlik faqat oliy ta'lim bilan cheklanib qolmay, madaniy-gumanitar sohalarini ham qamrab oladi. Bu hamkorlik ikki xalqning uzoq tarixiy va madaniy aloqalariga asoslangan bo'lib, bugungi kunda yanada keng ko'lamda rivojlanmoqda. Birinchi navbatda, Toshkent shahrida faoliyat yuritayotgan Yunus Emre instituti³⁵ turk tili va madaniyatini targ'ib qilish bo'yicha muhim rol

³⁴ TRT Haber. O'zbekiston va Turkiya ta'limidagi hamkorlik imkoniyatlari kengaymoqda. Istanbul, 2024-yil 4-oktabr.

³⁵ Yunus Emre Enstitüsü. Turkiya tillari va madaniyat integratsiyasi bo'yicha hisobot. Istanbul: YEE Press, 2024.

o'ynamoqda. Institut tomonidan o'tkazilayotgan kurslar nafaqat talabalar, balki keng jamoatchilik orasida ham katta qiziqish uyg'otmoqda. Har yili yuzlab yoshlar turk tilini o'rganib, Turkiyada ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'layotgani ham ushbu hamkorlikning samaradorligini ko'rsatadi.

Madaniy hamkorlik doirasida muntazam ravishda "Turkiya madaniyat kunlari", "Turkiy xalqlar ilmiy-forumi" kabi yirik tadbirlar o'tkazib kelinmoqda. Ushbu tadbirlar doirasida teatr, kino namoyishlari, milliy hunarmandchilik ko'rgazmalari, musiqa kechalari tashkil etiladi. Bu ikki xalqning madaniy yaqinlashuviga xizmat qiluvchi eng muhim platformalardan biridir. Shuningdek, ikki davlat o'rtasida turli ta'lim grantlari va stipendiya dasturlari joriy etilgan. Turkiya hukumati tomonidan taqdim etilayotgan "Türkiye Bursları" dasturi orqali o'zbekistonlik yoshlar Turkiyada bakalavriat, magistratura va doktorantura bosqichlarida bepul o'qish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Ayni paytda, O'zbekiston ham turk talabalari uchun ayrim imtiyozlar yaratmoqda.

Hamkorlik faqat ta'lim va madaniyat bilan chegaralanib qolmay, ilmiy-tadqiqot sohalarida ham o'z aksini topmoqda. Masalan, turk tilini o'qitish bo'yicha yangi metodikalarni ishlab chiqish, turkiy tillar tarixini o'rganish, adabiy aloqalarni rivojlantirish kabi ilmiy loyihalar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, ikki mamlakat olimlari turkologiya, tarix, madaniyatshunoslik va filologiya sohalarida qo'shma konferensiyalar tashkil etib, ilmiy maqolalar chop etmoqda. Madaniy hamkorlikni yanada rivojlantirish uchun zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish ham yo'lga qo'yilgan. Masalan, onlayn o'quv dasturlari, virtual madaniyat festivallari, internet orqali qo'shma ilmiy bazalarni shakllantirish loyihalari amalga oshirilmoqda. Bu kelajakda hamkorlikni geografik cheklovlardan xoli holda davom ettirish imkonini beradi.

Umuman olganda, madaniy-gumanitar hamkorlik ikki davlat xalqlarini birlashtiruvchi eng muhim omillardan biri bo'lib, ta'lim integratsiyasi bilan birga millatlararo do'stlik va hamjihatlikni mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

IV. Hamkorlik istiqbollari

O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi ta'lim sohasidagi hamkorlik istiqbollari nihoyatda keng bo'lib, kelgusida u ikki davlatning ilmiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Hozirgi kunda asosiy e'tibor oliy ta'limni modernizatsiya qilish, raqamli ta'lim tizimini rivojlantirish, qo'shma ilmiy markazlarni yaratish va zamonaviy kadrlarni tayyorlashga qaratilgan.

Birinchidan, raqamli ta'lim platformalarini rivojlantirish³⁶ ikki tomonlama hamkorlikning asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rilmoqda. Onlayn ta'lim, masofaviy kurslar va qo'shma elektron kutubxonalarni yaratish bo'yicha rejalashtirilgan loyihalar ikki davlat talabalari va ilmiy xodimlari uchun qulay sharoit yaratadi. Bu jarayon global pandemiyadan keyin yanada dolzarb bo'lib, ikki davlat ham zamonaviy IT infratuzilmasiga sarmoya kiritishni boshladi.

³⁶ TRT Haber. O'zbekiston va Turkiya ta'limdagi hamkorlik imkoniyatlari kengaymoqda. Istanbul, 2024-yil 4-oktabr.

Ikkinchidan, qo'shma ilmiy-tadqiqot markazlari tashkil etish masalasi kun tartibida turibdi. Bu markazlar energetika, muhandislik, biotexnologiya, tibbiyot va sun'iy intellekt kabi sohalarda innovatsion ishlanmalar yaratish va ularni amaliyotga joriy qilishni nazarda tutadi. Shuningdek, ikki davlat olimlarining xalqaro ilmiy loyihalarda hamkorlikda ishtirok etishi uchun grant dasturlari kengaytiriladi.

Uchinchidan, talabalar va professor-o'qituvchilar almashinuvini kengaytirish istiqbolda muhim yo'nalish bo'lib qolmoqda. Turkiya hukumati tomonidan beriladigan "Türkiye Bursları" grantlari soni ko'paytiriladi, O'zbekiston esa o'zining xalqaro dasturlarini kengaytiradi. Bu esa ikki davlat yoshlari uchun yangi imkoniyatlarni ochadi.

To'rtinchidan, IT va innovatsion texnologiyalar yo'nalishida hamkorlikni rivojlantirish asosiy maqsad sifatida belgilangan. Turkiyaning ilg'or IT parklarining tajribasi O'zbekistonga o'tkaziladi, O'zbekiston esa o'zining raqamli transformatsiya dasturlari doirasida Turkiya bilan qo'shma startup loyihalarini amalga oshiradi.

Kelajakda, ikki davlatning xalqaro ta'lim reytinglarida yuqori o'rinlarni egallash bo'yicha qo'shma dasturlari ishlab chiqiladi. Shu bilan birga, qo'shma universitetlar soni oshib boradi, ikki davlatning ilmiy salohiyatini oshirishga xizmat qiluvchi yangi fakultetlar tashkil etiladi.

Umuman olganda, istiqboldagi hamkorlik ikki davlatning nafaqat ta'lim tizimiga, balki iqtisodiyot, innovatsiyalar, ilm-fan va madaniyatning rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu hamkorlik Markaziy Osiyo mintaqasida ham integratsion jarayonlarni jadallashtirishda muhim omil bo'lib qoladi.

Xulosa

O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi ta'lim sohasidagi hamkorlik bugungi kunda strategik darajaga ko'tarilgan bo'lib, bu ikki xalqning tarixiy-madaniy aloqalariga tayangan holda zamonaviy rivojlanish ehtiyojlariga mos keladi. So'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar va qo'shma loyihalar ikki davlat oliy ta'lim tizimlarining uyg'unlashuviga keng yo'l ochdi.

Mazkur hamkorlik faqat ta'lim sohasida emas, balki iqtisodiy hamkorlik, ilmiy salohiyatni oshirish va madaniy integratsiyani mustahkamlashda ham muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Qo'shma dasturlar, talabalar almashinuvi, professor-o'qituvchilar tajriba almashinuvi ilmiy-tadqiqotlarni jadallashtirishga va innovatsion g'oyalarni tatbiq etishga yordam bermoqda. Shu bilan birga, ta'lim sifatining oshishi mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Kelgusida hamkorlikni kengaytirish istiqbollari juda katta. Raqamli ta'lim platformalarini rivojlantirish, qo'shma ilmiy markazlarni tashkil etish, yangi grant va stipendiya dasturlarini joriy etish, shuningdek, IT va innovatsion texnologiyalar yo'nalishida hamkorlikni kengaytirish ko'zda tutilmoqda. Bu jarayon nafaqat ikki davlatning, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasining ta'lim tizimida sifat jihatdan yangi bosqichni boshlab beradi.

ADABIYOTLAR:

1.O'zbekiston Respublikasi. Ta'lim to'g'risida (O'RQ-637-son Qonun). Toshkent: Milliy ma'lumotlar bazasi. 2020.

2. O'zbekiston Respublikasi. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida (PF-5847-son Farmon). Toshkent: Prezident farmonlari to'plami, 2019.

3. TRT Haber. O'zbekiston va Turkiya ta'limdagi hamkorlik imkoniyatlari kengaymoqda. Istanbul, 2024-yil 4-oktabr.

4. Yunus Emre Enstitüsü. Turkiy tillar va madaniyat integratsiyasi bo'yicha hisobot. Istanbul: YEE Press, 2024.

5. Higher Education Council of Turkey(YÖK) .Annual report on international cooperation. Ankara: YÖK Press, 2024.

6. Bright Uzbekistan .O'zbekiston va Turkiya hamkorligi: yangi bosqich. Istanbul, 2025, yanvar.

Internet saytlar

1. dailysabah.com

2. yee.org.tr

3. trt.net.tr

4. gazeta.uz

5. lex.uz

6. <https://president.uz>